

Innst. 367 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Meld. St. 32 (2012–2013)

Innstilling fra næringskomiteen om Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte

Til Stortinget

1. Sammendrag

Forrige gang regjeringen ba Stortinget ta stilling til en overordnet strategi for norsk romvirksomhet var i St.meld. nr. 13 (1986–1987) Om norsk romvirksomhet. I løpet av de 26 årene som er gått siden den gang, har romvirksomhetens betydning for samfunnet gjennomgått en rivende utvikling. Tjenester som er basert på bruk av satellitter har blitt en viktig del av nordmenns hverdag, innenfor alt fra taxibestilling til avanserte offshoreoperasjoner. Konsulentselskapet PwC evaluerte i 2012 viktige deler av den norske satsingen på romvirksomhet. Evalueringen konkluderte med at satsingen på noen områder har fungert etter hensikten, men at det på andre områder er behov for forbedringer. Regjeringen mener derfor at det er på tide at de overordnede føringene for norsk romvirksomhet på nytt forankres i Stortinget.

Norsk politikk for romvirksomhet har alltid vært nytteorientert. Romvirksomhet har ikke vært et mål i seg selv, men et verktøy for å ivareta norske interesser. Den offentlige innsatsen har på bakgrunn av dette i hovedsak vært rettet mot å fremme høyteknologisk verdiskaping i norsk industri, og mot å dekke konkrete behov knyttet til kommunikasjon, navigasjon og jordobservasjon. Teknologien har ofte vært høytflyvende, men formålene alltid jordnære.

Vår deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESA har satt oss i stand til å utvikle vår nasjonale teknologiske egenevne, samtidig som vi har bidratt

til å utvikle teknologi som har kommet norske og europeiske brukere til gode. Satsingen i ESA har blitt supplert med nasjonale utviklingsmidler og bilaterale avtaler, og i de siste årene et stadig sterkere samarbeid med EU.

Det er i første rekke tre forhold som kan gjøre det nødvendig å justere norsk politikk. Det første er endringer i teknologi. Den teknologiske utviklingen har gjort at mulighetene for hva man kan gjøre med rombasert teknologi har blitt langt større i løpet av få år. Det andre forholdet som vil bidra til å forme norsk rompolitikk i årene fremover, er endringer i Norges behov. Rombasert teknologi tilbyr kostnadseffektive løsninger på politikkfelt som har fått sentral betydning i Norge i løpet av de siste tiårene, som nordområdeforvaltning og klima- og miljøpolitikk. Det tredje forholdet som vil avgjøre retning og mulighetsrom i årene fremover, er endringer i de internasjonale organisasjonene som utgjør ryggraden i norsk satsing på romvirksomhet. Uten internasjonalt samarbeid ville en robust og effektiv norsk romsektor være utenkelig. Hvordan dette samarbeidet best kan innrettes vil imidlertid variere med den generelle utviklingen i de internasjonale samarbeidsforaene vi har tilgang til.

Den norske romsatsingen kan vise til mange suksesshistorier siden forrige melding om romvirksomhet ble lagt frem. Eksemplene inkluderer oppbygging av konkurransedyktige teknologibedrifter, utvikling av den norske AIS-satellitteknologien, innfasing av satellittbaserte tjenester på bredt plan i norsk forvaltning samt utvikling av norsk infrastruktur. Det ville likevel være en overdrivelse å si at Norge er en stor romnasjon. Vår styrke ligger i industrielle nisjer og innen anvendelse av rombaserte tjenester. Romvirksomhet er i økende grad en forutsetning for at vi skal kunne opprettholde vår rolle som en stor maritim nasjon, en nordområdenasjon, en teknologinasjon og

en miljønasjon. Den er et viktig bidrag til verdiskaping i norsk økonomi, for bærekraft og for at nordmenn skal kunne leve sikre og komfortable liv.

1.1 Regjeringens mål for norsk romvirksomhet

Regjeringen vil jobbe for at romvirksomhet fortsatt skal være et verktøy for norske interesser. Det settes fire strategiske mål for dette arbeidet:

- Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting;
- Dekning av viktige samfunns- og brukerbehov;
- Bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet;
- God nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet.

1.1.1 Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting

Rombaserte anvendelser har i dag betydning for alle sektorer av økonomien, og romteknologiens rolle viser seg langt utover bedrifter som produserer komponenter til satellitter og bæreraketter. Det er på denne bakgrunn behov for å se rommets betydning for verdiskaping i et bredere perspektiv enn kun det som foregår i den tradisjonelle, romteknologiske industrien.

Da Norge sluttet seg til ESA i 1987, fantes ikke satellittnavigasjonstjenester for sivile brukere. Jordobservasjon besto i all hovedsak av militære etterretningssatellitter. I dag brukes satellittbaserte tjenester på alle tenkelige steder i samfunnet, fra Google Earth og navigasjonssystemer i privatbiler, til skredovervåking og avanserte styringssystemer for offshoreoperasjoner. Flere og bedre satellitter har, sammen med økt dataprosesseringskapasitet, den globale utbredelsen av internett og fremveksten av mobilt kommunikasjonsutstyr, gjort at satellitttjenester i stadig større grad griper inn i alle områder i vår hverdag. I kjølvannet av dette har det blitt etablert en stor og voksende industri som tilbyr tjenester og utstyr basert på satellitter for kommunikasjon, navigasjon og jordobservasjon. Tjenestene og utstyret som denne nedstrømsindustrien tilbyr, får igjen betydning for verdiskaping utover i verdikjeden, som en tilrettelegger for næringsvirksomhet innen naturressursutnyttelse, transport og andre sektorer av økonomien. Regjeringen vil legge til rette for at norsk nedstrømsindustri kan styrke sin konkurransekraft og sitt eksportpotensial. I tillegg kan det være hensiktsmessig å formalisere et samarbeid mellom aktører innenfor bestemte teknologiske nisjer. Regjeringen vil derfor vurdere om det er behov for et Arena-prosjekt for romrelatert forskning og næringsutvikling, og på sikt et NCE-program.

Norsk deltakelse i EUs romprogrammer Galileo, EGNOS og Copernicus har gitt norsk næringsliv

samme adgang som bedrifter i EU-landene til å konkurrere om kontrakter. Også deltakelsen i ESA har gitt økt markedsadgang for norske romrelaterte bedrifter.

PwC-rapporten fra 2012 støtter opp om at viktige sider av modellen for offentlig støtte til sektoren virker etter hensikten. Romvirksomheten skaper positive ringvirkninger i norsk næringsliv, og det er positiv synergi mellom de ulike støtteinstrumentene. Romnæringen i Norge har en større andel kommersiell virksomhet enn hva tilfellet er i mange andre land, og industrien har store markedsandeler i deler av den rombaserte tjenestesektoren, særlig relatert til satellittkommunikasjon og jordobservasjon. På den andre siden peker rapporten også på utfordringer for næringsutviklingen i sektoren. Foruten deltakelsen i internasjonale utviklingsprogrammer i regi av EU og ESA, har det primære verktøyet for å fremme verdiskaping hittil vært innovasjonsstøtteordningen Nasjonale følgemidler.

1.1.2 Dekning av viktige samfunns- og brukerbehov

Rombasert infrastruktur blir stadig viktigere for myndighetsutøvelse og samfunnskritiske tjenester. En viss grad av nasjonal kontroll og egeevne er nødvendig for å sikre våre interesser, også i tilfeller der tjenester kan kjøpes kommersielt. Norge har spesielle behov i nordområdene, og det er ikke gitt at aktører utenfor Norge vil ha evne eller interesse for å utvikle gode løsninger for disse. Innflytelse på utbyggingen av viktig infrastruktur vil ha betydning for samfunnsikkerhet og krisehåndtering.

Satellittovervåking er allerede et svært viktig verktøy for å forstå det kompliserte samspillet av ulike forhold som påvirker klimaet vårt, for å kartlegge omfanget av langtransportert forurensning og for å overvåke skader på naturmiljøet.

Gode satellittløsninger for å dekke norske behov i nordområdene er en av de sentrale målsettingene for norsk romvirksomhet. Gjennom Galileo og Copernicus får vi i løpet av få år på plass gode systemer for navigasjon og jordobservasjon i nord. Eksisterende satellittkommunikasjonssystemer har liten eller ingen dekning nord for 75 grader. I dag ser vi at den norske fiskeflåten jevnlig opererer ved 82 grader nord, at offshorenæringen beveger seg stadig lenger inn i Arktis, og at vi i løpet av få år kan komme til å se en betydelig økning i skipstrafikken i Nordøstpassasjen. Stadig større menneskelig aktivitet i nordområdene øker behovet for gode systemer for navigasjon, kommunikasjon, værvarsling, sjøredning og overvåking i disse områdene. Dette er utfordringer som rombaserte systemer har vist seg å kunne løse på svært kostnadseffektive måter.

Transportsektoren representerer et av de samfunnsområdene som i løpet av de siste årene har opplevd de største endringene på grunn av den stadig økende bruken av satellittbasert infrastruktur. Det er også den sektoren der bruken av satellittsystemer er mest åpenbar i hverdagen. Satellittbasert infrastruktur i transportsektoren omfatter både navigasjon, kommunikasjon og jordobservasjon. Satellittbaserte tjenester er viktige innsatsfaktorer både i maritim sektor, luftfarten og landbasert transport.

Den teknologiske utviklingen innebærer at grensene for hva norske myndigheter kan gjøre på egen hånd har blitt kraftig utvidet i løpet av de siste årene. Dette er særlig knyttet til fremveksten av relativt billige småsatellitter.

Den økte avhengigheten av satellittbaserte systemer innebærer en potensiell sårbarhet. Etter hvert som satellittsystemer får stadig større betydning for kritiske anvendelser som luftfart, sivil beredskap og aktiviteter relatert til Forsvaret, er det naturlig at disse systemene vil kunne være attraktive mål for fiendtligsinnede angrep. Også naturlige fenomener, som romvær og såkalt romsøppel, kan gjøre skade på satellittinfrastruktur. Tiltak for å håndtere denne sårbarheten har blitt en viktig myndighetsoppgave.

1.1.3 Bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet

Internasjonalt samarbeid har alltid vært – og vil alltid være – ryggraden i norsk romsatsing. ESA har sin rolle å spille som en arena for forsknings- og utviklingssamarbeid. EU har den finansielle og politiske tyngden som er nødvendig for å bygge ut og drifte store og kostbare infrastruktursystemer. Galileo og Copernicus vil bidra til å løse essensielle norske behov, blant annet i nordområdene og i klima- og miljøpolitikken.

I dag avgjøres mange av de viktigste spørsmålene i EU. Romvirksomheten er dermed i ferd med å bli mer lik den øvrige europapolitikken. Norske interesser må i stadig større grad fremmes i fora vi står utenfor, eller der vi har begrenset rett til å delta. Dette øker behovet for å styrke den diplomatiske dimensjonen av norsk romvirksomhet.

Det mangeårige samarbeidet med Canada om radarsatellitter har vist at Norge kan oppnå stor gevinst gjennom bilaterale samarbeidsavtaler på avgrensede temaområder.

1.1.4 God nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet

Norges geografiske fortrinn på fastlandet og andre steder der norsk romrelatert bakkeinfrastruktur driftes, har siden 1960-tallet blitt utnyttet for å bygge opp aktiviteter som i dag har internasjonalt ledende posisjoner i nisjer av romvirksomheten. Dette gjelder

blant annet ballongslipp og oppskyting av forskningsraketter fra Andøya, samt nedlesningsstasjoner for satellitter i polare baner fra Svalbard, Jan Mayen og Antarktis. Det vil også i fremtiden være behov for å utnytte Norges geografiske fortrinn til romrelatert bakkeinfrastruktur.

Siden Norsk Romsenter ble omdannet fra stiftelse til forvaltningsorgan i 2005, har staten eid 90 pst. i Andøya Rakettskytefelt AS (Kongsberggruppen eier de resterende 10 pst.) og 100 pst. av Norsk Romsenter Eiendom AS, som igjen eier 50 pst. av Kongsberg Satellite Services AS (Kongsberggruppen eier de øvrige 50 pst.). Norsk Romsenter forvalter det statlige eierskapet på vegne av Nærings- og handelsdepartementet. Disse selskapene har vært sentrale verktøy for utviklingen av viktige sider ved norsk romsatsing. Gjennom denne satsingen er det skapt et kommersielt grunnlag for sterk industriell vekst i selskapene, som i økende grad henter sine inntekter fra et internasjonalt marked.

Selskapenes vekst og økende inntjening fra markedet gjør det påkrevet å vurdere organiseringen og omfanget av det statlige eierskapet.

Kombinasjonen av offentlig eierskap, strategiske interesser og kommersielle hensyn stiller krav til en klargjøring av statens ulike roller.

1.2 Om romvirksomhet

Romvirksomhet er i dag et langt mer sammensatt felt enn tidligere. Antallet samfunnsområder som berøres av bruk av rombasert infrastruktur har økt. Det samme gjelder antallet aktører som er aktivt involvert i den globale romvirksomheten. Den primære aktøren er fortsatt statene. Det er statene, eller internasjonale organisasjoner der stater er medlemmer, som står bak utbygging av store, offentlige infrastruktursystemer og den klart største delen av finansieringen av forsknings- og utviklingsaktivitetene. Antallet stater som er aktivt involvert i romvirksomhet har økt de siste 25 årene, samtidig som balansen mellom de ulike statlige aktørene i noen grad har forskjøvet seg. Den andre viktige aktøren er næringslivet. Mye av den tradisjonelle romindustrien har gjennomgått store strukturelle endringer siden slutten på den kalde krigen. Samtidig har det vokst frem en stor kommersiell sektor som baserer seg på å utnytte data og tjenester fra satellitter. Romvirksomhet har i stadig større grad blitt et verktøy for å tilfredsstille behov i andre sektorer av samfunnet. Drivkreftene bak utviklingen i romsektoren finner vi derfor hovedsakelig innenfor økonomisk politikk, sikkerhetspolitikk og miljø- og klimapolitikk.

Den dominerende statlige aktøren er fortsatt USA, selv om den amerikanske dominansen de senere årene i økende grad har blitt utfordret av nye aktører.

Den andre hovedgruppen av aktører i den globale romvirksomheten, næringslivet, kan deles inn i to kategorier: oppstrømsindustri og nedstrømsindustri.

Oppstrømsindustrien lager satellitter og bæreraketter. Denne delen av den romrelaterte industrien er først og fremst etablert av strategiske hensyn og gir normalt begrenset finansiell avkastning. Store teknologiske utfordringer, lavt produksjonsvolum og svært strenge krav til kvalitetssikring fører til store kostnader i forhold til inntjeningspotensial. Av strategiske, teknologiske og investeringsmessige grunner er oppstrømsindustrien ofte sterkt knyttet til fly- og forsvarsindustrien.

Nedstrømsindustrien lager brukerutstyr og -tjenester som er basert på bruk av data og signaler fra satellitter. Eksempler på slike produkter er satellittnavigasjonsmottakere, satellittbaserte telekommunikasjonstjenester og informasjonstjenester basert på satellittbilder. Strukturen i nedstrømsindustrien er helt annerledes enn i oppstrømsindustrien, med mange oppstartsbedrifter og små og mellomstore virksomheter i tillegg til større aktører. Utviklingskostnader og inntjeningspotensial er som i «normal» høyteknologisk virksomhet – langt unna de særegne forholdene som gjelder i oppstrømsindustrien. Nedstrømsindustrien har dratt svært stor nytte av utviklingen i moderne informasjonsteknologi, med stadig økende muligheter for dataprosessering og for kommunikasjon gjennom Internett og mobilt telekommunikasjonsutstyr. Til tross for at både aktiviteter og organisering er helt annerledes i nedstrømsindustrien enn i oppstrømsindustrien, er likevel de to delene av romsektoren tett knyttet sammen. En av nøkkelfaktorene for å lykkes nedstrøms, er å ha god innsikt i hvordan ulike satellittsystemer fungerer, med tanke på tekniske, brukermessige og kommersielle muligheter. Slik innsikt kan bedriftene ofte bare tilegne seg gjennom aktiv involvering i store satellittinfrastrukturprosjekter.

Drivkreftene bak utviklingen i den globale romvirksomheten kan best forstås om vi ser på hva som motiverer land og organisasjoner til å investere i romvirksomhet. Utover de rene grunnforskningshensynene, som fortsatt er viktige for Norge og mange andre land, kan motivasjonen grovt sett grupperes langs tre hoveddimensjoner: verdiskapning, strategisk egenevne og bærekraft.

1.3 Utviklingen av romvirksomhet i Norge

Norsk politikk for romvirksomhet har alltid vært nytteorientert. Offentlig satsing på romvirksomhet har aldri vært noe mål i seg selv, men et verktøy for å nå overordnede nasjonale prioriteringer på andre politikfelt. Kravene til konkret samfunnsnytte, som i dag har blitt en del av rompolitikken overalt i ver-

den, har således alltid vært en grunnleggende forutsetning for romvirksomheten i Norge.

Drivkreftene bak norsk romvirksomhet har i stor grad vært våre spesielle geografiske forhold. De politiske prioriteringene som har vært drivende for fremveksten av norsk romvirksomhet, kan grovt sett grupperes i tre hovedkategorier: nasjonale behov for rombaserte tjenester, utvikling av norsk høyteknologisk næringsliv og styrking av norsk forskning.

Innsatsen har i stor grad vært knyttet til utfordringer som har hatt sin bakgrunn i norsk geografi og næringsstruktur, slik som maritim kommunikasjon, havovervåking og utfordringer som er særegne for nordområdene.

Næringsutvikling har lenge spilt en viktig rolle i norsk romvirksomhet. Dette har delvis vært en sideeffekt av tiltak som først og fremst har vært gjennomført for å finne løsninger på norske brukerbehov, men også et resultat av bevisst satsing fra norske myndigheter på å bruke romvirksomhet som et verktøy for å utvikle norsk næringsliv. Norge har siden 1970-tallet bygget opp et nisjeorientert, men konkurransedyktig, romrelatert næringsliv, som på enkelte felter er verdensledende. Omsetningen av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester var i 2011 på om lag 6 mrd. kroner, med en eksportandel på nærmere 70 pst.

Nytten av ESA for teknologisk utvikling i norsk næringsliv har særlig vært knyttet til to forhold. For det første har deltakelsen bidratt til å heve det teknologiske nivået i bedrifter som har levert til ESAs utviklingsprogrammer. For det andre har leveranser til ESAs testsatellitter gjort det mulig å få testet ut nye teknologiske komponenter. Mye av verdien av norsk næringslivs ESA-deltakelse oppstår likevel først og fremst gjennom spillover fra romvirksomhet til andre teknologiområder. Det er et fåtall bedrifter i Norge som utelukkende produserer til romsektoren.

Markedsadgang har vært et hensyn som særlig har vært med på å motivere norsk deltakelse i EUs romprogrammer Galileo, EGNOS og Copernicus. Gjennom Norges programdeltakelse har norsk næringsliv fått samme adgang til å konkurrere om kontrakter som bedrifter i EU-landene. Norske aktører har vist seg konkurransedyktige og hadde frem til februar 2013 oppnådd kontrakter for vel 130 mill. euro til EUs romprogrammer. I tillegg til direkte inntekter innebærer kontraktene høyprofilerte referanseprosjekter for de aktuelle bedriftene.

Systeminnsikt har særlig vært en motivasjon for norsk deltakelse i EUs romprogrammer, men har også til en viss grad blitt oppnådd gjennom deltakelse i ESA. Innsikt i de tekniske, brukermessige og kommersielle mulighetene som er knyttet til et satellittbasert infrastrukturensystem, helst så tidlig som mulig, er en nøkkelfaktor for å kunne lykkes med produkter og tjenester som benytter seg av det aktuelle systemet.

Innsikt av denne typen kan normalt bare oppnås gjennom aktiv deltakelse i utviklingen av systemet.

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet gjennomførte konsultantselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC) i 2012 en evaluering av Norges deltakelse i European Space Agency (ESA), Radarsat og tilskuddsordningen Nasjonale følgemidler. Vitenskapelige aktiviteter og Norges deltakelse i Galileo og EGNOS var ikke omfattet av evalueringen. Evalueringen påpeker at viktige deler av norsk rompolitikk fungerer og gir betydelig samfunnsnytte, men belyser også noen strukturelle forhold som kan innebære behov for å justere deler av politikken.

Gjennom ESAs programmer deltar Norge i utviklingen av satellitter og romsonder som observerer solen og det ytre verdensrommet. Norske forskere utnytter data skaffet til veie gjennom ESA for å undersøke grunnleggende spørsmål som universets opprinnelse, mulighetene for liv på andre planeter og de fundamentale kreftene i solsystemet. Det er bygget opp romrelaterte utdanningsmiljøer ved flere norske læresteder.

1.4 Romvirksomhetens samfunnsnytte og bidrag til prioriterte politikkområder

I meldingen gjøres det nærmere rede for fem ulike politikkfelt der potensialet for kostnadseffektiv bruk av rombaserte løsninger er spesielt stort: nordområdene, klima og miljø, samfunnssikkerhet, transport og forskning.

Våre behov i nordområdene har vært en hovedmotivasjon bak Norges mangeårige satsing på havovervåking gjennom ESA, Copernicus og radarsatellittsamarbeidet med Canada. En av de viktigste målsettingene for Norges deltakelse i EUs satellittnavigasjonsprogrammer EGNOS og Galileo har vært å sikre at programmene får en tilfredsstillende ytelse i nordområdene. Drift av bakkeinfrastruktur for satellitter på Jan Mayen og Svalbard er med på å videreføre norsk engasjement i Arktis, og bidrar til å sikre satellittsystemer med god ytelse i norske havområder. Det finnes få eller ingen alternativer til satellittbaserte løsninger for å ivareta behovene for kommunikasjon, navigasjon, beredskap og overvåking i nordområdene. Satellittbasert infrastruktur gir dekning over store områder. Når slik infrastruktur først er bygget ut, er kostnaden ved å betjene ytterligere brukere svært lav.

Jordobservasjonssatellitter har vist seg å være et spesielt godt egnet verktøy for å hente inn informasjon av betydning for vår forståelse av klimaendringer og miljøproblematikk. Fordelen ved å bruke satellittobservasjon for å forstå miljø- og klimarelaterte problemstillinger, er at satellittene gir mulighet til å observere store områder, samtidig som det enkelt kan gjøres identiske målinger over lang tid.

Kommunikasjon, navigasjon og overvåking basert på bruk av satellitter har blitt svært viktig for å ivareta sikkerhets- og beredskapsrelaterte myndighetsoppgaver som sjøredning, oljeberedskap og krisehåndtering. Bruk av satellitter innebærer nye og kostnadseffektive muligheter for å håndtere samfunnets sårbarhet på et bredt utvalg av områder. Samtidig fører avhengigheten av satellittsystemer til en ny type risiko. Trusler fra eksempelvis sabotører, cyberangrep eller naturfenomener som romvær kan gjøre betydelig skade på samfunnets verdier gjennom å slå ut kritisk satellittinfrastruktur.

Transportsektoren representerer et av de samfunnsområdene som i løpet av de siste årene har opplevd de største endringene på grunn av økt bruk av satellittbasert infrastruktur. Satellittbasert infrastruktur i transportsektoren omfatter både navigasjon, kommunikasjon og jordobservasjon. Satellittbaserte tjenester er viktige innsatsfaktorer i både maritim sektor, luftfarten og landbasert transport, og inngår blant såkalte intelligente transportsystemer og tjenester (ITS).

Norsk romrelatert forskning har bidratt med mye av grunnlaget for utviklingen av norske romrelaterte næringer. Næringsutvikling knyttet til norsk romvirksomhet har imidlertid båret preg av at aktørene er spesialiserte innen bestemte teknologiske nisjer. En del av aktørene befinner seg allikevel innen samme verdikjede, men på ulike trinn. Dette har skapt et grunnlag for samarbeid og kunnskapsdeling. Et samarbeid ble forsøkt formalisert gjennom romklyngen SIREN, som var et Arena-prosjekt i perioden 2006–2009. I evalueringen av prosjektet ble det konkludert med at det manglet tilstrekkelig kritisk masse innenfor en og samme verdikjede, selv om flere sterke romaktører hadde vært engasjert i SIREN.

Mange av de norske teknologiaktørene er med i et Norwegian Centre of Expertise (NCE), som tilbyr samarbeid og finansiering på aktørenes spesielle fagområder. I tillegg ble nettverket Space & Energy etablert i 2009 av flere aktører fra industri, kompetanse- og forskningsmiljøer, for å fremme gjensidig samarbeid mellom energi- og romsektoren.

1.5 Den europeiske romorganisasjonen ESA

Medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA har vært bærebjelken i norsk romsatsing helt siden Norge ble medlem i 1987.

ESA er en selvstendig, mellomstatlig organisasjon med 20 medlemsstater, hovedkvarter i Paris og et årlig budsjett på om lag 4 mrd. euro. Det er tett samarbeid mellom EU og ESA, og betydelig overlapning i medlemskap. ESAs rolle har først og fremst vært knyttet til teknologisk utvikling. Finansieringen av de operative europeiske rominfrastrukturprogrammene Galileo og Copernicus ivaretas av EU,

selv om størsteparten av utviklingsarbeidet som ligger bak programmene er gjort av ESA. I henhold til ESA-konvensjonen av 1975 skal ESAs aktiviteter være forbeholdt fredelige formål.

Norges årlige deltakelse i ESA målt i løpende kroner har utviklet seg fra i underkant av 100 mill. kroner i 1987 til nærmere 500 mill. kroner i dag. Kontingentens langsiktige økning skyldes to forhold for Norge. Budsjettet økte med 5 pst. årlig fram til 1994 og Norges NNI-andel er nær fordoblet fra 1987 til i dag.

Norge hadde fram til 2000 god industriretur i alle ESA-programmer. Etter dette har det vært god retur i de fleste av de frivillige programmene, men det har vært vanskelig å oppnå tilfredsstillende retur i det obligatoriske programmet. Hovedårsaken til dette er at norsk industri som kan levere til bygging av satellitter er relativt nisjepreget. I tillegg bidrar lønnsutviklingen i Norge til at det blir stadig vanskeligere å konkurrere på pris. Den norske returen har forbedret seg etter 2010, og er i 2012 på 95 pst. av den nominelle verdien.

Nytteverdien av Norges medlemskap i ESA ble evaluert av PwC i 2012. Evalueringen understreker at den norske romøkonomien omsetningsmessig er uvanlig stor for et lite land med nær 2 pst. av den globale romøkonomien. Hovedkonklusjonen er at Norge har stor nytte av deltakelsen, både industrielt og bruksmessig, og at det er en klar samfunnsøkonomisk verdi knyttet til de industrielle oppgavene.

1.6 EU

EU har i løpet av få år vokst til å bli en av de mest sentrale aktørene i europeisk romvirksomhet. Med EUs økende betydning for europeisk romvirksomhet har ESAs rolle endret seg på en del områder. Vi har de senere årene sett en økende tendens til arbeidsdeling mellom de to organisasjonene, gjennom at ESA utvikler teknologien som ligger til grunn for infrastruktur som EU senere finansierer og bygger ut. Det var denne modellen som med betydelig suksess lå til grunn for Galileo og Copernicus. Det fremtidige forholdet mellom de to organisasjonene er uavklart. Noen land ønsker å integrere ESA i EU som et byrå, mens andre ønsker å bevare status quo.

For Norges del innebærer dette både muligheter og utfordringer. På den ene siden har EUs styrkede rolle gitt Europa evne til å gjennomføre store og kompliserte infrastrukturprogrammer Norge kommer til å ha stor nytte av. På den annen side innebærer denne utviklingen utfordringer for Norges muligheter til å fremme egne interesser. De viktigste avgjørelsene om europeisk romvirksomhet flyttes fra ESA – der vi er fullverdige medlemmer – til EU – hvor vi står utenfor. Dette stiller nye krav til norsk politikk. Rompolitikken blir mer lik den øvrige europapolitik-

ken, og vi må finne løsninger for at vår stemme skal bli hørt på de felt der EUs rompolitikk berører norske interesser.

Norge kan kun i begrenset grad påvirke hvordan forholdet mellom EU og ESA vil utvikle seg i årene fremover. Det er imidlertid mye vi kan gjøre for å ivareta norske interesser, uavhengig av hvordan fremtidens europeiske samarbeid om romvirksomhet vil organiseres. For det første kan vi bidra konstruktivt til den videre utviklingen av ESA, slik at ESA i størst mulig grad kan fortsette å være en sterk og selvstendig samarbeidspartner for EU. Om det en gang likevel skulle bli aktuelt å integrere ESA i EU-systemet, er det nærliggende at Norge vil søke å fremforhandle en avtale om deltakelse. En sterk, norsk rolle i ESA vil styrke vår forhandlingsposisjon med tanke på å oppnå en fordelaktig samarbeidsavtale. For det andre vil det være viktig å posisjonere Norge inn mot EUs romprogrammer og å ha en proaktiv tilnærming til utviklingen i EUs rompolitikk. Erfaringene fra Galileo og Copernicus viser at det er stort rom for å ivareta norske interesser gjennom aktiv deltakelse i EUs romprogrammer. Samtidig har vi sett at vi lett kan bli utestengt fra viktige beslutningsprosesser når vi ikke forplikter oss til aktiv deltakelse. Da Copernicus i 2011 gikk over fra å være et program i ESA-regi til å bli et EU-program, mistet Norge den møteretten i programmets styringsorganer som vårt ESA-medlemskap hadde sikret oss. Først da Norge i 2012 inngikk en egen avtale med EU om deltakelse i Copernicus, fikk vi igjen møterett.

1.7 Romvirksomhet i norsk forvaltning

Offentlige myndigheter spiller en nøkkelrolle når det gjelder å legge til rette for nasjonal infrastruktur. Dette gjelder også romvirksomheten. Å få norske interesseområder dekket av satellittsystemer med tilstrekkelig ytelse, er etter hvert blitt like viktig for offentlig forvaltning som for næringslivet. I tillegg krever romvirksomheten store investeringer. Slik sett har myndighetene en særskilt rolle i å drive frem den rombaserte infrastrukturen – med nødvendig ytelse og dekning – som viktige næringer trenger der de opererer. Forvaltningen kan bidra til å legge til rette for utvikling av løsninger som tilfredsstillende offentlige og private brukerbehov.

Drivkraften bak Norges medlemskap i ESA i 1987 var målsettingen om teknologiske, industrielle og brukermessige gevinster. Samtidig var norske myndigheter innforstått med at gevinstene bare kunne høstes dersom man også tok strategiske grep på nasjonalt plan. Dette var årsaken til at regjeringen opprettet Norsk Romsenter.

Staten har i dag forvaltningsansvar og eierskap i flere aktører innen norsk romvirksomhet. De fremste av disse er Norsk Romsenter og selskapene Andøya

Rakettskytefelt AS, Norsk Romsenter Eiendom AS og Kongsberg Satellite Services. Utover dette har staten eierinteresser i andre selskaper hvor romvirksomhet utgjør en mindre del av den totale aktiviteten. Dette gjelder Kongsberggruppen, Telenor og Nammo. Nærings- og handelsdepartementet har det overordnede ansvaret for rompolitikken, men også andre departementer og underliggende etater berøres av rominfrastrukturens tverrsektorielle nedslagsfelt. I forbindelse med at Norge sluttet seg til Galileo, opprettet regjeringen derfor et interdepartementalt koordineringsutvalg (IKU) for å styrke den tverrdepartementale koordineringen.

1.8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Regjeringen vil med denne meldingen forankre i Stortinget de overordnede føringene for Norges romvirksomhet. Innholdet bygger på vedtatte budsjett og planer og forplikter ikke økonomisk ut over dette. På administrativ side varsler meldingen at regjeringen vil vurdere den mest hensiktsmessige organiseringen av romvirksomhet i norsk forvaltning og ta nødvendige grep for å implementere dette.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Torgeir Dahl og Svein Flåtten, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Meld. St. 32 (2012–2013) Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte.

Komiteen viser til at norsk politikk for romvirksomhet skal opprettholde sin jordnære tilnærming. Den teknologiske utviklingen, der infrastruktur i rommet får betydning for stadig flere av dagliglivets gjøremål, og betydningen av romvirksomhet for sentrale norske interesser som nordområdeforvaltning og klima- og miljøpolitikk, taler for at det i årene fremover vil bli enda viktigere at rompolitikken er rettet inn mot å løse konkrete behov hos forvaltningen, i næringslivet og blant borgerne.

Komiteen merker seg at et velfungerende samfunn i dag er avhengig av teknologi som utnytter verdensrommet. Komiteen ser derfor at det må legges til rette for at romvirksomheten skal kunne fortsette å være et verktøy for norske interesser.

Komiteen sier seg enig i at det i første rekke er tre forhold som kan gjøre det nødvendig å justere

norsk politikk. Det første er endringer i teknologi. Den teknologiske utviklingen har gjort at mulighetene for hva man kan gjøre med rombasert teknologi har blitt langt større i løpet av få år. Det andre forholdet som vil bidra til å forme norsk rompolitikk i årene fremover, er endringer i Norges behov. Rombasert teknologi tilbyr kostnadseffektive løsninger på politikkfelt som har fått sentral betydning i Norge i løpet av de siste tiårene, som nordområdeforvaltning og klima- og miljøpolitikk. Det tredje forholdet som vil avgjøre retning og mulighetsrom i årene fremover, er endringer i de internasjonale organisasjonene som utgjør ryggraden i norsk satsing på romvirksomhet. Uten internasjonalt samarbeid ville en robust og effektiv norsk romsektor være utenkelig. Komiteen merker seg dog at hvordan dette samarbeidet best kan innrettes vil variere med den generelle utviklingen i de internasjonale samarbeidsforaene vi har tilgang til.

Komiteen understreker at romvirksomhet i økende grad er en forutsetning for at vi skal kunne opprettholde vår rolle som en stor maritim nasjon, en nordområdenasjon, en teknologinasjon og en miljønasjon.

Regjeringens mål for norsk romvirksomhet

Komiteen viser til at regjeringen vil jobbe for at romvirksomhet fortsatt skal være et verktøy for norske interesser. Komiteen slutter seg til at det settes følgende fire mål for dette arbeidet: lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting, dekning av viktige samfunns- og brukerbehov, bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og god nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet.

Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting

Komiteen merker seg at regjeringen vil legge til rette for at norsk nedstrømsindustri kan styrke sin konkurransekraft og sitt eksportpotensial. Komiteen mener òg at det kan være hensiktsmessig å formalisere et samarbeid mellom aktører innenfor bestemte teknologiske nisjer, slik som satellitnavigasjon, satellitkommunikasjon eller jordobservasjon. Komiteen merker seg at regjeringen derfor vil, på lik linje som for andre næringsområder, vurdere om det er behov for et Arena-prosjekt for romrelatert forskning og næringsutvikling, og på sikt et NCE-program.

Komiteen er enig i at et viktig virkemiddel for verdiskapning vil være aktiv deltakelse i europeiske infrastrukturprogrammer som Galileo og Copernicus, da dette gir tidlig innsikt i systemenes muligheter og begrensninger, og bidrar til å posisjonere norske bedrifter i markedet for produkter og tjenester som utnytter disse systemene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke behovet, slik det også ble gjort i merknadene til statsbudsjettet for 2013, at følgemidlene brukes aktivt til å kvalifisere norsk industri til internasjonale oppdrag.

Dekning av viktige samfunns- og brukerbehov

Komiteen viser til at regjeringen vil bidra til at norske miljøer har rammevilkår som gir mulighet til å utvikle og gjennomføre rombaserte løsninger for norske brukerbehov, enten gjennom nasjonale satsinger eller gjennom internasjonalt samarbeid. Herunder ønsker regjeringen også å legge til rette for at norsk romvirksomhet fortsatt skal kunne dra nytte av kompetanse i norske forsknings- og utdanningsmiljøer. En viktig byggestein i denne kompetansen er grunnleggende kunnskap om verdensrommet. Komiteen merker seg at regjeringen vil videreføre romforskningsprogrammet til Norges forskningsråd.

Komiteen viser til at gode satellittløsninger for å dekke norske behov er en av de sentrale målsettingene for norsk romvirksomhet. Komiteen er klar over at en viktig utfordring i årene fremover blir å legge til rette for at norske myndigheter og brukere kan få tilgang til den rombaserte infrastrukturen som er nødvendig for en sikker, bærekraftig og effektiv bruk av bl.a. nordområdene. Komiteen merker seg at regjeringen aktivt vil vurdere hvordan norske behov for satellittkommunikasjon best kan ivaretas, og legge til rette for en god og robust dekning for satellittnavigasjon.

Komiteen viser videre til at internasjonalt samarbeid er ryggraden i norsk romsatsing. ESA-medlemskapet har tjent Norge godt som et verktøy for å utvikle en konkurransedyktig norsk romrelatert industri, for å bygge romteknologisk kompetanse i norsk forvaltning og næringsliv, og for å internasjonalisere og styrke norsk forskning. Komiteen merker seg at regjeringen også i årene fremover vil videreføre deltakelse i ESA som et sentralt virkemiddel for å fremme norske interesser knyttet til romvirksomhet.

Bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet

Komiteen er kjent med at det i tillegg til deltakelse i ESA i økende grad vil være nødvendig å samarbeide med EU. Galileo og Copernicus bidrar til å løse svært viktige utfordringer for Norge. En aktiv, norsk tilnærming til EUs rompolitikk er viktig for å sikre norsk innflytelse over infrastruktur av betydning for Norge, for å ivareta interessene til norsk næringsliv, forskere og brukergrupper, og for å posisjonere Norge for en fremtid der EU i stadig større grad vil legge de overordnede politiske føringer for

europaisk romvirksomhet. Komiteen er fornøyd med at regjeringen vil føre en proaktiv politikk for å sikre norske interesser i EUs romprogrammer, og jobbe for å sikre at Copernicus og Galileo får god ytelse over norske interesseområder. Komiteen forventer at det føres en aktiv politikk for å ivareta norske interesser i Galileo og Copernicus.

God nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet

Komiteen mener òg at dersom romvirksomhet skal kunne tjene norske interesser, kreves kompetanse i norsk forvaltning samt i norske teknologimiljøer og brukergrupper. Norsk Romsenter har ansvaret for å forvalte offentlige bevilgninger til romvirksomhet, ivareta norske interesser i internasjonalt romsamarbeid, og gi råd til norsk forvaltning og næringsliv i romvirksomhetsspørsmål. Komiteen støtter regjeringen i at Norsk Romsenter fortsatt skal være statens strategiske, samordnende og utøvende organ for å sikre en effektiv utnyttelse av verdensrommet til beste for det norske samfunn, og merker seg at regjeringen på bakgrunn av dette vil styrke utrednings- og rådgivningskapasiteten ved Norsk Romsenter.

Komiteen viser videre til at Norges geografiske fortrinn på fastlandet og andre steder der norsk romrelatert bakkeinfrastruktur driftes, siden 1960-tallet har blitt utnyttet for å bygge opp aktiviteter som i dag har internasjonalt ledende posisjoner i enkelte nisjer av romvirksomheten. Dette gjelder blant annet ballongslipp og oppskyting av forskningsraketter fra Andøya, samt nedlesningsstasjoner for satellitter i polare baner fra Svalbard, Jan Mayen og Antarktis. Komiteen merker seg at regjeringen vil legge til rette for at Norges geografiske fortrinn fortsatt kan benyttes til romrelatert bakkeinfrastruktur.

Komiteen viser videre til at programmet «Revitalisering av Andøya Rakettskytefelt» har gitt resultater i form av økt aktivitet og moderne infrastruktur. Komiteen vil peke på at denne viktige infrastrukturen må videreutvikles og utnyttes til undersøkelse av verdensrommet også i årene framover.

Nordområdene

Komiteen er kjent med at det finnes få eller ingen alternativer til satellittbaserte løsninger for å ivareta behovene for kommunikasjon, navigasjon, beredskap og overvåkning i nordområdene.

Komiteen peker på at aktiviteten i nordområdene og Arktis er økende. Fiskeflåten opererer stadig lenger mot nord, med flere eksempler på at båter går nord for 80 grader ved Svalbard. Cruiseturismen rundt Svalbard har vokst i omfang gjennom mange år. Offshorenæringen beveger seg stadig lenger inn i Arktis, og redusert isutbredelse er i ferd med å gjøre

skipsfartsrutene langs Polhavet kommersielt interessante. Komiteen registrerer at sikker, effektiv og bærekraftig naturressursutnyttelse og skipsfart i nordområdene og Arktis i stor grad vil være avhengig av bruk av satellittbasert infrastruktur. De store avstandene og mangelen på landbasert infrastruktur gjør satellitter for overvåking, navigasjon og kommunikasjon til en forutsetning for sikker skipsfart og effektiv sjøredning. Avanserte lete- og boreoperasjoner i offshorenæringen er avhengig av satellittnavigasjon og bredbåndsdekning fra satellitt.

Komiteen merker seg at eksisterende satellittkommunikasjonssystemer har liten eller ingen dekning nord for 75 grader. Kommunikasjonssatellitter som går i bane over polene kan løse denne utfordringen. Komiteen viser til at Norsk Romsenter og Telesnor har startet prosjektet Arktisk Satellittkommunikasjon (ASK). ASK vil se på brukerbehov både kommersielt og i norsk forvaltning, og kommunikasjonsløsninger, organisering, kostnad og finansiering for dette. En slik aktivitet kan generere aktiviteter i Nord-Norge, og underbygger regjeringens nordområdestrategi. Komiteen ser positivt på dette.

Klima og miljø

Komiteen er kjent med at regjeringen under klimaforhandlingene på Bali i 2007 gikk inn for å bevilge inntil 3 mrd. kroner årlig til tiltak for å redusere klimagassutslipp ved å hindre avskoging og skogforringelse i utviklingsland. Klima- og regnskogprosjekt ble etablert i 2008 og forvaltes i dag av Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet. En utfordring er å verifisere at mottagerlandene har gjennomført det de har forpliktet seg til å gjøre. Komiteen peker i den anledning på at satellitter kan være et nyttig verktøy for å registrere avskoging og skogforringelse i utviklingsland. I perioden 2009–2012 har Norsk Romsenter ledet og koordinert Norges engasjement i Group on Earth Observations Forest Carbon Tracking (GEO FCT) og Global Forest Initiative (GFOI). GFOI er en plattform for å sikre løpende tilgang på satellitt- og bakkeobservasjoner samt støtte til landenes bruk av slike observasjoner i nasjonale skoginformasjonssystemer. Målet er å sikre tropiske skogland tilrettelagt og systematisk tilgang til satellittdata for bedre overvåking og avskogingsreducerende tiltak. Komiteen mener Norge bør bidra i internasjonalt samarbeid om overvåking av skog og avskoging i verden.

Samfunnssikkerhet, beredskap og krise

Komiteen viser til at satellittbasert infrastruktur brukes til å ivareta en lang rekke samfunnskritiske oppgaver. Kommunikasjon, navigasjon og overvåking basert på bruk av satellitter har blitt svært viktig for å ivareta sikkerhets- og beredskapsrelaterte myn-

dighetsoppgaver som sjøredning, oljeberedskap og krisehåndtering. Bruk av satellitter innebærer nye og kostnadseffektive muligheter for å håndtere samfunnets sårbarhet på et bredt utvalg av områder. Komiteen vil understreke at denne avhengigheten av satellittsystemer samtidig fører til en ny type risiko. Trusler fra eksempelvis sabotører, cyberangrep eller naturfenomener som romvær kan gjøre betydelig skade på samfunnets verdier gjennom å slå ut kritisk satellittinfrastruktur. Håndtering av denne risikoen er blitt en viktig myndighetsoppgave, som i økende grad anerkjennes både i Norge og blant store, internasjonale aktører som EU og USA. Komiteen mener at samspillet mellom satellitter og ubemannede fly har et stort potensial for å bli et viktig redskap for samfunnet i slike situasjoner.

Effektiv og sikker transport

Komiteen er klar over at transportsektoren representerer et av de samfunnsområdene som i løpet av de siste årene har opplevd de største endringene på grunn av økt bruk av satellittbasert infrastruktur. Det er også den sektoren der bruken av satellittsystemer er mest åpenbar i hverdagen. Komiteen viser til at regjeringens overordnede mål for transportpolitikken er å tilby et effektivt, tilgjengelig, sikkert og miljøvennlig transportsystem som dekker samfunnets behov for transport og fremmer regional utvikling (Meld. St. 26 (2012–2013)) Nasjonal transportplan (2014–2023). Komiteen peker på at satellittbaserte tjenester er viktige innsatsfaktorer i både maritim sektor, luftfarten og landbasert transport, og inngår blant såkalte intelligente transportsystemer og tjenester (ITS).

Forskning

Komiteen viser til at satellittdata i løpet av få år har fått svært stor betydning i nesten hele spekteret av naturvitenskapelig forskning, og brukes i dag til å måle alt fra vindsystemer og isdekke til luftforurensning og tilstanden til verdens skoger. Blant annet viser forskningsresultatene fra Det internasjonale polaråret (2007–2008) at satellittdata er spesielt nyttig for forskning i polare strøk. Komiteen viser videre til at havforskning er et forskningsfelt der satellittdata er av fundamental betydning, særlig på grunn av havenes store geografiske utstrekning og vanskelige tilgjengelighet. Alle de store europeiske havforskningsprogrammene har deltakere fra Norges ledende miljøer på området. Også forskning på landområder er mangesidig, og komiteen merker seg at Norge har markert seg sterkt innen forskning på snø og is, og bruk av satellittdata for skogforskning. Komiteen viser også til at gjennom landbruksrelatert forskning innen jordobservasjon er det utviklet operative kartleggingssystemer for skog- og andre

utmæringsressurser ved Norsk institutt for skog og landskap.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at konsulentselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC) i 2012 gjennomførte en evaluering av Norges deltakelse i European Space Agency (ESA), Radarsat og tilskuddsordningen Nasjonale følgetilskudd. Hovedkonklusjonen er at Norge har stor nytte av alle de tre elementene, men den viser også til nedadgående indikatorer for norsk romrelatert industri som helhet. Totalt sett øker offentlige utgifter til romrelatert virksomhet raskere enn kommersielle salg i sektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, sier seg enige i at utgiftene til romrelatert virksomhet de senere årene har økt raskere enn det kommersielle salget i sektoren. Flertallet vil påpeke at dette primært skyldes den betydelige økningen i Norges deltakelse i internasjonale romprogrammer, som skal bidra til å dekke norske brukerbehov blant annet i nordområdene. Markedet norske bedrifter har tilgang til for komponenter til satellitter og bæreraketter er begrenset til ESA, EUs romprogrammer og det kommersielle kommunikasjonssatellittmarkedet, noe som gjør vekst innenfor disse deler av sektoren utfordrende. Kommersielt salg av romrelaterte produkter utgjør uansett bare en del av bedriftenes og samfunnets nytte av norsk romsatsing. Flertallet mener det er vel så viktig med teknologispillover til annen virksomhet, tilrettelegging for verdiskaping innen blant annet transport, fiskeri, offshore og maritim virksomhet, samt bidrag til effektiv myndighetsutøvelse og offentlige tjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at norsk romvirksomhet er en del av næringslivet som er avhengig av at det føres en god politikk for forskning og utvikling. Disse medlemmer viser til at regjeringen i forbindelse med revidert statsbudsjett for 2013 kutter de totale forskningsoverføringene med 100 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser i denne forbindelse til disse partiers satsing på forskning og utvikling i forbindelse med statsbudsjettet for 2013, jf. Innst. 8 (2012–2013).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at opposisjons-

partienes påstand om at regjeringen kutter i forskningen er misvisende. Påstanden tar ikke høyde for nedgangen i anslaget for utbetalingene til EUs rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjonsaktiviteter på 232 mill. kroner, jf. kap. 288, post 73 i revidert nasjonalbudsjett. Dette er en anslagsendring og ikke et kutt i forskningen. Flertallet viser videre til at regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013 foreslår å gi 112 mill. kroner i startbevilgninger til fire nye universitets- og høyskolebygg med en samlet kostnadsramme på 8,35 mrd. kroner. Dermed blir nybygget på Universitetet i Ås og Veterinærinstituttet, det nye teknologibygget ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, nybygg for samlokalisering av Kunst- og designhøgskolen i Bergen og rehabilitering av universitetsmuseet i Bergen realisert. Byggene og utstyret vil også få stor betydning for forskning, både nasjonalt og internasjonalt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det ifølge NIFUs årlige rapport ikke var noen økning i realbevilgningene til forskning fra 2011 og 2012, og at utviklingen for realveksten innen næringsrettet forskning var negativ. Disse medlemmer mener dette er uheldig. Disse medlemmer viser til sine alternative budsjett, der næringsrettet forskning og utvikling fikk betydelig økte bevilgninger.

Regjeringens satsing på romvirksomhet

Komiteen er fornøyd med at regjeringen satser på romvirksomhet, og at den vil arbeide for at romvirksomhet fortsatt skal være et verktøy for norske interesser.

Komiteen viser til at regjeringen, for å gjennomføre de fire målene, har utarbeidet en rekke prioriteringer. Komiteen viser til regjeringens forslag til tiltak, og støtter disse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til brev fra Norsk industriforum for romvirksomhet (NIFRO) til Stortingets næringskomité, datert 27. mai 2013.

I brevet bemerker NIFRO blant annet følgende:

«Meldingen er flink til å beskrive historien bak den norske romsatsingen og påpeker med rette den store nytteverdien Norge som land har av utnyttelsen av rommet og av rombasert teknologi. Også de statlige aktører får sin velfortjente plass i totalbildet, mens omtale og beskrivelsen av næringen er mangelfull. Dette til tross for målsettingen om at den norske romsatsingen skal være til både næring og nytte. Kun få sider av hele dokumentet omtaler næringslivet i Norge. NIFRO, som den ledende interesseorganisa-

sjon for bedrifter innen norsk romindustri, er ikke en gang nevnt. En bedre dialog med NIFRO under utarbeidelsen av meldingen ville kunne ha unngått denne skjevheten.»

Det bemerkes videre:

«Regjeringen har satt seg en del konkrete mål for arbeidet med å sikre at romvirksomheten fortsatt skal være et verktøy for norske interesser. Det gleder NIFRO spesielt at regjeringen har valgt lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting som det aller første og viktigste målet. Det NIFRO savner i meldingen er en mer konkret beskrivelse hvilke spesifikke tiltak eller rammebetingelser regjeringen har lagt opp til for å tilrettelegge for næringslivet. Det nevnes en regional ordning (Arena), som etter NIFROs synspunkt vil være lite egnet som et verktøy i en ekstremt internasjonal bransje. Globale utfordringer skal løses med globale virkemidler, ikke med distriktspolitikk.»

Når det gjelder offentlige anskaffelser bemerker NIFRO følgende:

«Meldingen nevner konkret at man ved offentlige anskaffelser i romsektoren bør se på hvordan anskaffelsene kan bidra til å fremme vekst og utvikling i romrelatert næringsliv. NIFRO ser frem til en konkretisering av denne intensjonen.»

NIFRO bemerker videre:

«Det etterlyses en mye tydeligere satsing på virkemidler som står i forhold til de internasjonale

utfordringer som meldingen ellers er flink til å påpeke. Et samlet NIFRO ønsker en økning i de nasjonale følgemidlene og foreslår at det omgående opprettes en landsdekkende NCE for romrelatert forskning og næringsutvikling. En økt satsing på forskning er også anbefalt i PwC-rapporten. Endringene i forholdene mellom ESA og EU vil framtvinge en sterkere næringslivs-kobling ved tildeling av flere av de framtidige europeiske romrelaterte oppdrag. Dette betyr større konkurranse om oppdragene, men krever også en større vilje av næringen til å ta risiko. Ved å opprette en NCE for romvirksomhet, vil norsk næringsliv og forskningsmiljøene i Norge kunne samle krefter og også i framtida framstå internasjonalt som et trygt og konkurransedyktig valg ved tildeling av kontrakter til ESA og EUs romprogrammer.»

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 32 (2012–2013) – Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 28. mai 2013

Terje Aasland

leder

Irene Lange Nordahl

ordfører

